

STKS:n tutkijapalveluiden työryhmä

Kokousmuistio

Aika: 24.1.2011

Puheenjohtaja Maria Forsman
Sihteeri Maria Söderholm

Työryhmän taustana voi pitää Maria Forsmanin Signumiin kirjoittamaa artikkelia Tutkijapalvelut haastavat kirjastoammattilaisia (<http://pro.tsv.fi/stks/signum/201003/3.pdf>) Artikkelissa hän esitti käsityksensä, että moni kirjastoammattilainen olisi halukas kasvattamaan osaamistaan palveluiden kehittämisessä. Artikkelin tosiaan herätti kiinnostuneet ja STKS:n hallitus päätti perustaa työryhmän....

Tutkijapalveluiden työryhmän listalla on nyt noin 30 kiinnostunutta. STKS hallitus päätti olla karsimatta; Tässä ekassa kokouksessa katsotaan miten jatketaan.

Kiinnostuksen kohteiksi on listautunut ainakin seuraavat aiheet:

- open access
- kirjaston rooli tutkimusdatan säilytyksessä
- bibliometriikka. Se on tullut ajankohtaiseksi, koska tutkimusta arvioidaan niin monella taholla. Kirjasto voisi olla se paikka, jossa bibliometrasta osaamista voisi olla ja kehittää. Jos on niin, että tutkijat pystyvät nykyään hoitamaan tiedonhaut itsenäisesti, informaation roolissa voisi olla tilaa esim. bibliometrisen osaamisen haltuun ottoon ja bibliometrisen osaamisen välittämiseen organisaatiossa.

Fyysisesti ja skype-yhteydellä läsnä olleet:

Eva Tolonen, Aalto-yliopiston kirjasto. Tutkijoiden tukipalvelut tiimin vetäjä. Näkee bibliometriset menetelmät mm. tutkijoiden apuvälineenä.

Pirjo Sutela, VTT tutkimus- ja innovaatiopalveluiden vetäjä.

Heli Myllyniemi, Syke-tietopalvelu. Open access kovasti heillä esillä. yhdistymisajatuksia Viikin tiedekirjaston kanssa, aikaa jää todennäköisesti kokoelman hoidosta muulle työlle.

Leena Lodenius, Duodecimistä, tutkijapalveluita noin 1000 lääkärille koko ajan.

Eija Poteri, Tampereen yliopiston kirjaston tietopalveluosaston johtaja, kokemusta tutkimuslaitos-Nordicumista, Scopus juuri hankittu raportointia varten.

Irma Reijonen, Kansalliskirjasto, Slaavilainen kirjasto, kiinnostunut itse nimenomaan sähköisistä ympäristöistä tutkimuksen tukena esim. tutkimusdatan jakamisessa ja tutkimusympäristöistä ja verkostoista, joissa kirjasto voi olla apuna. Gradu monitieteisten tutkimusryhmien tiedonhankinnasta (<http://tutkielmat.uta.fi/tutkielma.php?id=14466>)

Jukka Lindeman, THL, Tutkimuksen tuki-yksikkö, aineistojenlaajat käyttömahdollisuudet kiinnostuksen kohteena

Maria Söderholm, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK)/ Aalto-yliopisto, tuottaa erityisesti tutkijapalveluita, bibliometriikka kiinnostaa mutta myös tutkijoille räätälöidyt tiedonhankintapalvelut.

Johanna Lilja, Museoviraston kirjasto, talossa ei ole ollut osaamista arvioinnista. Väitöskirja tekeillä tieteellisten seurojen toiminnasta, siinä mukana bibliometrisiä menetelmiä.

Kaija Hyvönen-Rajacki, informaattikko ETLAn tietopalvelusta, pyörittää itsenäisesti palvelua, aineistot paljon erikoisdatoja.

Paula Mikkonen, Kansalliskirjasto, FinELib, aineistot opiskelun, tutkimuksen ym. tarkoituksiin, rajapinta tutkijoihin on toisaalla, palvelujen kehittämisen kannalta tämä kiinnostaa. OKM:n kautta FinELib ollut mukana Raketti/Jure-hankkeeseen, projektille ja OKM:lle lisensoitu ISI aineisto ; myös Elsevierin Scopus

neuvoteltavana. Toivoo, että tämäkin ryhmä voisi osallistua tulevan FinElib-kyselyn tekemisessä/kommentoimassa.

Maija Miettinen, Suomen akatemia, ollut mukana tieteen tila-arvioinneissa, ja bibliometrisissa arvioinneissa, intresseissa bibliometrisen osaamisen laajentaminen yliopistoihin, open access ja tutkimusdata ovat myös Akatemian agendalla.

Liisa Hallikainen, Lapin yliopisto, Arktisen keskuksen kirjasto. Ollut mukana yliopiston kota-tiedonkeruussa ja raportoinnissa, myös julkaisuarkiston kehittämisessä mukana. Kertoi, että Lapin yliopisto on pieni, tieteenalat (humanistiset mm.) sellaisia, jotka bibliometrisissa analyyseissä jäävät helposti sivuun tai vähäiselle huomiolle.

Maaria Harviainen, informaatiiko, Sibelius Akatemian kirjasto, tutkimusperinne ei ole ollut vahva, mutta tutkimuksen lisääntyminen näkyy ja työllistää kirjastoa, tarve päästä poikkitieteellisiin ja eri alojen yleisiin aineistoihin.

Nina-Mari Salminen, MTT, tietopalvelu, 2 informaattikkoa ja yksi sihteeri, e-aineistot ovat etäännyttäneet tutkijoista, tiedonhaku tuntuu välillä olevan tutkijoille ongelma. Ehkä tässä uusien työtapojen kautta kokemusta myös tutkijoiden tarpeista.

Mia Tuominen, Helsingin yliopisto, keskustakampus, oikeustieteen, kiinnostaa tutijapalvelut, perinteiset tiedonhaut ja uutuuks seuranta kiinnostavat tutkijoita edelleen. Syksyllä kirjastossa oli käynnissä solmuhanke, jossa yhdessä tutkijoiden kanssa paikannettiin seikkoja, joissa kirjasto voisi auttaa tutkimuksen teossa. Hanke jatkuu kevään mutta ei enää samalla intensiteetillä.

Mirja Laitinen, skypein kautta, Jyväskylän yliopiston kirjasto tietopalvelun päällikkönä, johtaja antanut tehtäväksi laatia suunnitelman tutkijapalvelun järjestämisestä. Tapetilla ollut kirjastossa informaatiolukutaidon opetus opiskelijoille, niin nyt tutkijapalvelut nousemassa esille.

Jussi Hyvärinen, skypein, Itä-Suomen yliopisto, Joensuun kampus, informaattikko, kielet, teologia yms vastuulla, tiedonhaku ja opiskelijoiden tiedonhakukurssit. Esimies kehotti hakeutumaan mukaan, pysytään perillä ja jaetaan kokemuksia.

Maria Forsman, Helsingin yliopisto, Keskustakampuksen kirjasto, johtava tietoasiantuntia oikeustieteet, valtiotieteet, HY:ssä oli bibliometriikkaryhmä, toimi opintopiirimäisesti. On sivut HY:n wikissä.

Tutkimusaineistotyöryhmä jättämässä raporttiaan HY:ssä ja siinä on tulossa paljon vastuuta kirjastoille Eva Isaksson on HY:n wikissä bibliometriikka-alueen vastuuhenkilö.

Kokouksen agenda

-järjestäydytään

- mietitään jatketaanko kokoryhmällä vai jakaannutaanko teemoittain

- teemat, jotka tulleet esille ovat open access, kirjastojen rooli julkaisuarkistojen suhteen, bibliometrinen tutkimuksen arviointi

-puhutaan toiminnan tavoitteista tälle vuodelle – kenties myös tulevasta toiminnasta

- mietitään, mikä olisi sopiva foorumi, jossa toimia; vaihtoehtona HY:n WIKI-alusta, jossa jo HYN kirjaston bibliometrinen opintopiirimateriaalia koottuna

- toimintasuunnitelma vuodelle 2011

Bibliometriikka-teema

Kokouksen teemoista eniten keskustelua herättänyt!

Keskustelussa bibliometriikasta nousi esille mm.

- opiskeltava mistä bibliometrisissä menetelmissä on kyse: saatava kirjastoammattilaisten osaamisalueeksi.

- käsitteiden määrittely tärkeää ja suomenkielisen terminologian kehittäminen ja ylläpito

- malliesimerkkejä, erityisesti tilanteisiin, kun halutaan selvittää mistä menetelmässä kyse ja kun tekee analyysejä ja pitää muistella mistä milloinkin on kyse.
- hankittava osaamista bibliometrisistä menetelmistä eri tieteenalojen ja tieteidenvälisten alojen kannalta
- hankittava tietoa myös bibliometriikkaa koskevan kriittisen arvioinnin näkökulmasta. Yksi tapa lähestyä eri tieteenalojen ja tieteidenvälisyyden näkökulmista, jolloin esille bibliometriikan osalta sen soveltamisen ja tulkintojen rajat: esim. miten kattavia eri tieteenalojen näkökulmista ovat ISI ja Scopus? Kts. esim:

Selvitys Scopus-tietokannan mahdollisuuksista kansallista julkaisurekisteriä perustettaessa
Teemu Ihalainen (2010), Opetus- ja kulttuuriministeriö
<http://raketti.csc.fi/jure/tyoryhmat/liite2>

Teknistieteellisen tiedon näkyvyyden mittaaminen: esiselvitys mahdollisuuksista
Irma Pasanen, TKK kirjasto; Pirjo Sutela, VTT Tietoratkaisut (2008)
http://www.vtt.fi/inf/julkaisut/muut/2008/nakyvyyden_mittaaminen_loppuraportti.pdf

- bibliometrinen mittaaminen vain yksi osa tutkimuksen arviointia; yliopistoja vertaillaan myös esim. kansainvälisten ranking-listojen avulla; bibliometrisessä analyysissä käytettävä perusaineisto yhdistyy esim. arviointipaneelin toimintaan tutkimuksen arvioinneissa.
- esille myös verkostoitumisen mittaaminen (monesti myös kansainvälisen yhteistyön kuvaaja, johon niin kannustetaan). Siihen todettiin olevan välineitäkin. Verkostoitumisen mukaan tuominen, tuo myös laadullisia elementtejä arvioimiseen.
- bibliometrisia mittareita käytetään myös rahanjaon perustana
- miten mitata poikkitieteellisyttä? Esitettiin, että tätä niin ikään monesti halutaan edistää, mutta esim. rekistereissä tai viittausindekseissä valittava kuitenkin tietty ala.

Tulevaisuuden toimintaa bibliometriikan saralla

Bibliometriikka-kirjahanke työryhmän toteuttamana

- voisi olla tilausta mm, koska Kortelaisen ja Kärjen kirja on yli 15 vuotta vanha (Johdatus bibliometriikkaan / Riitta Kärki & Terttu Kortelainen. Tampere : Informaatiotutkimuksen yhdistys, 1996.)
- bibliometriikka liippaa läheltä hallintoa, jossa ei välttämättä ole kauheasti osaamista. Siksi ajatus kirjasta (ja seminaarista) on hyvä.

Koulutusta bibliometrisestä mittaamisesta

- yliopistokirjastoille järjestetään koulutusta, johon on tulossa kouluttaja Ruotsista. Koulutuksen sisältöä kuvattiin teorian ja käytännön tekemisen hyödylliseksi yhdistelmäksi. Mukaan sopi vain 20 osanottajaa, koska koulutuksen muoto ei salli suurta joukkoa.
- koska koulutusta nyt vain rajatulle joukolle, yritetään järjestää sitä jatkossa, ehkä vuonna 2012 laajemmalle väelle. Mietittiin, että esim. jokin täydennyskoulutuskeskus voisi toimia virallisena järjestäjänä.

Open access-teema

Noussut esille ainakin syistä

- ohjelmistot ovat erivaiheissa
- mitä apua kirjasto voisi tarjota, kirjaston rooli mietityttää
- suomalainen tiedejulkaiseminen osin paperipohjaista, koska jotkin tieteelliset seurukset kokevat vapaan verkkojulkaisemisen taloudelliseksi riskiksi

Tutkijapalveluiden kehittämistä sivuavia hankkeita tms. nousi esille

- TSV julkaisufoorumihanke (<http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/jfhanke.html>)
-

- HY:ssa ollut meneillään oma arviointihanke, jossa tutkijoilta kysyttiin, miten heitä tulisi arvioida, esim joitakin tieteenaloja joissa tutkijoiden mielestä ei ISI- tai Scopus- tietokannoissa

Päätettiin, että

- ryhmä jatkaa kokonaisuutena; jos tarve, jatkossa voidaan miettiä uudelleen jakaantumista teemojen mukaan. Teemoja ovat ainakin open access, bibliometriikka, julkaisuarkistot kirjastojen kannalta
- aloitetaan teemalla bibliometriikka
- työskennellään opintopiirimäisesti; katsotaan, jos bibliometriikkaa voisi jakaa osa-alueisiin ja perehtyä osissa....
- selvitetään miten saadaan käyttöön HY:n WIKI: 1) siellä oleva Hgin yliopiston kirjaston opintopiirin kokoama materiaali bibliometriikasta; 2) oma sivu, jolle voidaan koota lisää materiaaleja ja linkkejä. (Maria Forsman)
- pidetään syksyllä seminaari bibliometrisista menetelmistä